

Олег Романчук

**Коли вам
сниться
музика...**

ВИДАННЯ ЦЕНТРУ «ЕМАУС»
УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Олег Романчук
**Коли вам
сниться
музика...**

Львів • Видавництво «Свічадо» • 2010

УДК
ББК
Р

Романчук Олег
Р Коли вам сниться музика. – Львів: Свічадо, 2010. –
с. 92.
ISBN 978-966-395-391-5
УДК
ББК

© Олег Романчук
© Видавництво «Свічадо»,
художнє оформлення, 2010
ISBN 978-966-395-391-5

Сни і видіння (замість передмови)

Жив-був собі Мирон. Великий. Тихий. Розумово неповносправний. І йому снилася музика...

Він сказав мені про це немов випадково, між іншим. По суботах ми зустрічалися у театральнотерапевтичній студії для неповносправних осіб «І сміх, і сльози», готуючи виставу до фестивалю. Ми хотіли зробити виставу про наші мрії – і я запитав Мирона:

- Про що ти мрієш?
- Бути акордеоністом.

Загалом він мало говорить. Іноді, щоби довідатися щось від нього, потрібно запитувати декілька разів, здається, йому треба значно більше часу, щоби подумати.

- Акордеоністом?
- Хочу грати на акордеоні...

Миронові тоді було тридцять п'ять. Великий. Тихий. Ніколи не ходив до школи (надто вираженою

була його розумова неповносправність – ще недавно таких дітей уважали «нездатними до навчання»). Майже усе своє життя Мирон прожив у межах маленького батьківського будиночка і своєї вулиці. Там, правда, із нього часто сміялися – а часом, було, і знущалися... Я запізнав Мирона п'ятнадцять років тому, і тоді, пригадую, він ходив, дивлячись собі під ноги, похилений, згорблений, насторожений. Ідучи з ним вулицею, я іноді бачив, як глумливо поглядали у наш бік вуличні хлопчаки-розбишаки, стримувані моєю присутністю, і як поспішав тоді додому Мирон... По тому в його житті відбулося багато добрих перемін – зокрема, Мирон прийшов у спільноту для розумово неповносправних осіб, їхніх родин та приятелів «Віра і Світло». Тут він знайшов друзів, почав працювати у майстерні – загалом віднайшов середовище, де його любили, поважали, приймали таким, яким він, Мирон, є. Тут поступово він зміг розкритися як особистість, розвинути свої таланти, здібності. Особливо – до танцю і театру. Якраз тоді ми започаткували театральну студію, це була одна з перших вистав – про наші мрії...

– А чому ти хочеш грати на акордеоні?

На це запитання Мирон довго не давав відповіді. І лише потім, через якийсь час, тихо промовив:

– А бо мені сниться музика...

Свого часу, коли я здобував освіту психотерапевта, мене навчили з великою повагою ставитися до

снів. Зрештою, зважаючи на мій особистий досвід, я навчився і сам прислухатися до снів – оскільки на певних етапах життя отримував сни-послання, які були надзвичайно цінними і мали великий вплив на мою внутрішню та зовнішню життєву дорогу. Десь у ті часи, коли я познайомився з Мироном (я був тоді студентом-першокурсником Львівського медінституту – і почав у статусі приятеля відвідувати «Віру і Світло»), мені приснився сон, який, гадаю, був одним із визначальних у моєму житті. Мені наснилося, що я бреду в'язким болотом ґрунтового шляху десь серед поля. Довкола сіро і понуро (мушу зізнатися, що в ті часи мого життя я так і жив – сіро, понуро). І ось, я дивлюся уперед, куди веде мене моя дорога – і бачу лісистий пагорб, над яким розійшлися хмари – і видно синє небо, сонце. Там весна. Мені навіть здалося, що я чую, як співають птахи у гіллі дерев і як роїться комашня у цвіті дерев. І я бачу, що сам перетворився у дерево, яблуньку, і я весь обліплений цвітом, я цілий цвіту...

Той сон був для мене великим дарунком і великою надією. Він був обіцянкою весни і передчуттям оживання. Саме тоді я ступив на дорогу внутрішніх змін – і вона була нелегкою, та дорога. Усі заскоружлі життєві взірці чинили опір змінам – то справді було наче йти в'язкою дорогою, кожен крок вимагав стільки сили... І тоді я ще зовсім нічого не знав про весну, про цвітіння, про радість дерев бути одним

садом. І я нічого не знав про ті сни, які сняться яблуні – про плоди і зернята тих плодів – усе, усе це ще буде потім... Але опісля, по тому сні, можливо і зовсім не розуміючи, не усвідомлюючи його на той час, я якось змобілізувався, немов прийшло друге дихання на ту дорогу, на кожен крок...

Так от, коли Мирон сказав про музику, я внутрішньо завмер. Я не знав, що воно означає, але я мав відчуття, що торкаюся великої таємниці. Я згадав про свою яблуньку. Я знав, що це щось особливе, значуще, велике – і я пішов із тим додому: із відчуттям, що Миронові сниться музика і це щось зовсім не випадкове, це щось, що стосується найважливішого в його житті, його покликання, призначення...

Отож, ми вирішили, що вистава називатиметься «Сни про музику». У нашій трупі було ще п'ятеро друзів (так ми називаємо у «Вірі і Світлі» неповносправних осіб) і четверо приятелів (молодих людей-волонтерів, які виявили бажання потоваришувати з «друзями»). Ми вирішили зробити виставу про наші мрії, сни і видіння. Кожен вибрав собі роль – хто Нептуна, хто принца і принцеси, хто птаха, дерева, весни. Для декого вибір ролі і робота над нею стали справжньою терапією. Один хлопець на-

полягав на ролі директора чи міністра – і коли ми просили знайти іншу, бо ця вже ніяк не вписувалася в сюжетну канву, погодився на Нептуна. У житті цей хлопчина часто відчував себе приниженим і безсилим, і йому хотілося у виставі пережити щось інше. Втім, у ролі Нептуна йому довелося прикласти багато праці, щоби виробити впевнені кроки, мужню, «королівську» поставу. Інший друг сказав, що хоче бути або зайцем, або принцом. А тоді додав: «Та, ні, зайцем, який із мене принц...» І дійсно, він у житті часто поводився як полохливий заєць – із нього часто сміялися у дворі і він звик грати роль блазня-дурника. Йому дуже бракувало впевненості у собі, відчуття власної гідності. Це теж була велика дорога для нього – відкрити у собі внутрішнього принца...

Сюжетно вистава будувалася так, що Мирон спить і йому сниться музика (темрява, звучить акордеон). Тоді Муза приносить і подає йому акордеон і Мирон починає грати, легко танцюючи при цьому. Я забув сказати, що уявити Мирона в часі, як лунає музика, не танцюючим важко – для нього це справді нереальне завдання: чути музику і не танцювати. І тоді музика декілька разів змінюється – так, начеб Миронові сняться декілька різних снів: про море, про ліс і весну, про королівський бал – у кожній сцені, відповідно, виходять інші люди і танцюють свої мрії. Наприкінці вистави – знову лиш темрява і грає акордеон, і на весь розмір куліси фотографії з

очима наших друзів. А в їхніх очах бажання втілити у цьому житті свою мрію, бути тими, ким вони є в глибині...

Мирон дуже натхненно грав на акордеоні. І танцював. Він був наче з іншої планети. На якій добро. На якій музика. На якій ніхто ні над ким не насміхається і ніхто нікому не заздрить. Де люди бажають один одному добра. Де можна бути собою без жодного страху, хто як тебе сприйме. Там, на його планеті, звучить акордеон і люди танцюють себе...

Я так люблю дивитися, як він танцює... У його танці є свобода і любов. І є він. І незбагненна простота буття...

Це зрештою він навчив мене танцювати. Чи то радше жити, танцюючи... Так, ніби ніхто не бачить – точніше тебе не зупиняє страх, що інші подумают: є тільки музика, і ти повністю віддаєшся їй...

Ця книжка про його планету. Про танець, про сни-видіння і про музику. Про те, чого навчив мене Мирон і чого нас усіх могли б навчити особи розумово неповносправні, якби ми подивилися на них

іншими очима – не знецінюючи, а просто й відкрито, звільнившись від упереджень і негативних стереотипів сприйняття. Це ж бо, за словами апостола Павла, *«вибрав Бог нерозумних цього світу, щоб засоромити розумних, і немічних цього світу вибрав, щоб засоромити сильних»*. Ця книжка про нас і про них – щоби, зрештою, ми могли відкрити, що світ не ділиться на нас і на них, що ми частинки єдиного цілого...

Дивитись і бачити

Я дуже люблю ці слова Василя Стуса – він сказав їх своєму синові, залишаючи дім під час другого арешту. Мабуть, він усвідомлював, що це, імовірно, остання можливість сказати щось синові вічна-віч – зрештою, так і сталося. «Сину, я хочу, щоб ти дивився на цей світ широко відкритими очима, а не через вузькі щілинки, через які дивляться на цей світ більшість людей...»

Мабуть, це у житті дійсно найважливіше – оте євангельське: *«Блаженні ті, що мають очі, щоб бачити...»*

Пригадую свою першу зустріч із неповносправними людьми. Я, студент-медик першого року навчання, приходжу з запізненням на зустріч спільноти «Віра і Світло». Повна кімната неповносправних осіб – розумово, фізично неповносправних; хтось на візку, хтось ходить, хтось сидить. Між ними їхні батьки, декілька молодих приятелів – мені страшно, чуюся ніяково, розгублено... Немов дійсно потрапив на іншу планету. Треба співати пісню зі словами «руку дай» і подавати один одному руку. Це взагалі тортюра. Шукаю будь-яку нагоду, аби вийти у ко-

ридор – принести комусь крісло, винести стіл і т.п. Повертаюся додому з якимось дивним і важким відчуттям. Думаю, що ніколи більше не прийду. І так важко було цілий перший рік. Бо я дивився і не бачив – надто багато всього було на моїх очах...

А потім була революція: побачити людину там, де я бачив неповносправність, побачити красу, глибину, побачити очі і посмішку, сльозу і лагідність... І тоді бути перетвореним тим, що побачив, тими, кого побачив... Напевно у тій цитаті про засоромлення можна як синонім слова «засоромити» вжити слово «перетворити»...

І відтоді я думаю: як зробити так, щоби ми могли бачити неповносправних осіб «широко розплющеними очима»? що заважає нам, умовно «повносправній» частині людства бачити їх – «неповносправних»? і що ми таке бачимо, що змушує нас не хотіти їх помічати? Бо, думаю, із того, що ми бачимо і що при тому відчуваємо, походить усе те безглуздя і вся жорстокість, яку ми чинили і чинимо: у стародавній Спарті чи гітлерівській Німеччині убивати, у багатьох країнах ізолювати у спецзаклади – за високі мури подалі від людей; відмовлятися при народженні, насміхатися, кривдити, не вітатися, зневажати...

Елізабет Кублер-Росс колись так гарно сказала: «У кожному з нас є Гітлер і є мати Тереза; і ми му-

симо усвідомити, пізнати їх обох, бо парадоксально, ми не зможемо відкрити в собі матір Терезу, якщо не визнаємо, що є і Гітлер...» Отож, мене зацікавило пізнати усередині себе і в людях, які поруч – і Гітлера, і мати Терезу – у нашому ставленні до неповносправних людей. І я хотів би зробити це зі щонайменшим осудом, а з щонайбільшим розумінням. Я не думаю, що ми знайдемо шлях до зцілення і розвитку суспільства, якщо будемо тільки звинувачувати тих, хто засуджує, відкидає осіб неповносправних. Якими б нелюдяними не здавалися їхні реакції і яке б справедливе обурення вони не викликали, мені хотілося би при цьому чесно запитати себе – коли, за яких умов гіпотетично я міг би відчувати те саме. Я усвідомлюю: якщо ми не будемо зцілювати внутрішнього «Гітлера» у собі, то ми нічого не зможемо зробити і з тими «Гітлерами», що існують назовні.

...Тоді мені було страшно і незвично. Тепер, по багатьох роках роботи і спілкування з неповносправними людьми цей страх є мені куди більш зрозумілий. Я зустрічався з ним у собі багато разів, і багато разів помічав його в інших людях. Цей страх має багато компонентів. Перший – страх невідомого. Коли ти стикаєшся з «іншими» людьми, незваними, незвичними, свого роду «інопланетянами», тобі, природно, може бути страшно, бо просто не знаєш, як бути, чого від них чекати... Пригадую, як одна моя товаришка розповідала про небажання її ввуч-

ки приймати гостю – неповносправну дівчинку на візку – і на делікатні спроби зрозуміти, що криється її опором, виявилось щось дуже просте: «Бабцю, я її боюся, я не знаю, як із нею бавитися...»

Утім, часто причини цього страху є значно глибшими – споглядання неповносправності іншої людини викликає в нас відчуття нашої людської крихкості, незахищеності. Така особа вже своєю присутністю нагадує, що існує багато речей, які у житті ми не можемо контролювати; що дитина з особливими потребами може народитися у будь-якій родині; неповносправними можемо стати й ми, і наші рідні, ніхто від цього не застрахований... Тому не дивно, що в присутності неповносправної людини чимало осіб переживають страх на зразок того, який буває при зіткненні з похороном чи звісткою про чийсь несподівану смерть – це також викликає у нас відчуття людської крихкості – бо це також може статися з нами, з нашими рідними...

Пригадую, як у навчально-реабілітаційний центр «Джерело», де я працюю лікарем, одного разу прийшла журналістка – хотіла написати статтю про неповносправних дітей. Коли я запитав її про попередній досвід спілкування з неповносправними людьми – виявилось, що дівчина ніколи досі з ними не стикалася. Коли ж вона побачила нашу молодь (а хлопці і дівчата переважно на візках), у її

очах з'явився переляк: «Мені страшно – їх так багато і це невиліковно... Мені страшно думати про вагітність – а якщо у мене буде така дитина? Зрештою, а якщо зі мною щось станеться, як із тією Ірою (молода жінка, яка стала паралізована унаслідок нещасного випадку вже у дорослому віці)?» По завершенні інтерв'ю я запропонував їй на прощання зайти до класу, сказати дітям «до побачення» – вона відмовилася: «Мені жаль цих дітей, але я не можу на це дивитися...»

Важко уявити, як можна глибше пізнати когось, на кого не те що «крізь вузькі щілинки», а взагалі не хочеш дивитися. Тоді можна збагнути, чому щодо неповносправних людей «процвітає» стільки негативних стереотипів сприйняття – міфи, упередження щодо людей з особливими потребами важко спростувати, якщо ти не бажаєш «прийти і подивитися», якими ж вони дійсно є.

Отож не дивно, що багато людей справді не бажають, бояться бачити неповносправних осіб. Цей загальнолюдський страх, саме через нього багато людей уникають неповносправних осіб, не бажають їх бачити, спілкуватися з ними. Можливо, саме в цьому страхові криється корінь прагнення ізолювати неповносправних осіб – можливо через це нам упродовж стількох років було вигідніше ізолювати, закрити їх за високими мурами інтер-

натних спецзакладів. Можливо, тому для цих закладів ми вибирали щонайглухіші, найвіддаленіші закутки...

Це один із тих досвідів, який не забувається. Їдемо у віддалений інтернат для дітей із помірною та глибокою розумовою неповносправністю – мене як лікаря попросили в межах одного британського проекту оглянути дітей і дати рекомендації. Блукаємо селами, польовими дорогами, перепитуємо людей – таке враження, що цей інтернат загублений у міжчассі чи ж його взагалі нема. Врешті ми зупиняємося під високим парканом. Ворота зачинені. Нікого нема. Після тривалих гукань приходить чоловік. Утім, увійти не так просто. Довго чекаємо, доки знайдуть директора. Врешті – порожні кімнати, майже без меблів, без іграшок – і десь під столом, біля батареї туляться діти. Більшість із них навіть не дивляться нам в очі. В очах же тих, які дивляться, бездонна самотність. Це вони – загублені і забуті... Тоді йдемо на вулицю, де гуляє частина «рухоміших» дітей. Прогулянка виглядає так, що хтось лежить на лавці, хтось ходить самотньо територією, хтось сів навколішки на землю і гойдається. Такі ж бездонні очі. Така ж відсутність погляду. На лавці сидить са-

мотно дівчинка Слава із синдромом Дауна, років 10-12. Вона довго-довго мовчки дивиться мені в очі... У її мовчазному погляді чую невимовлене: «Чи я комусь у цьому світі потрібна?..»

Я тоді теж відчував страх, бо дозволити довго дивитися в очі означає сказати, що ти важлива для мене – і сказати це страшно – страшно дати комусь надію, комусь, у кого в очах стільки самотності – що ти міг би стати другом...

Це дуже страшно зупинитися, затриматися біля потребуєчої людини. Дозволити собі дивитися їй у очі і дозволити їй дивитися в очі тобі. Бо після того може стати дуже непросто жити далі своїм «звичним» життям. Нашу життєву дорогу, наші плани можуть дуже змінити ті очі...

Тому не дивно, що ми «примружуємо» очі і шукаємо, як би швидше піти чи то радше побігти. І вибудовуємо стіну між їхнім життям і своїм. Чи не тому оті діти опинилися там, в інтернаті, що вони стали загрозою для «щастя» своїх батьків. Мені розповідає колега-лікарка: у відповідь на спроби вмовити молоду сім'ю не відмовлятися від щойно народженої дитини з синдромом Дауна, не залишати її у пологовому будинку – батько грубо відрубє: «Нам не потрібна ця дитина. Ми не бажаємо з ним мучитись». Розповідає мама, яка поїхала з дванадцятирічним сином, у якого важка форма ДЦП і який через це на

візку, на море відпочивати. Адміністратор їдальні передала їм колективне прохання інших відпочиваючих їсти у своїй кімнаті, бо усім некомфортно бачити їх. Урешті ця історія закінчується тим, що у їдальні біля їхнього столика ставлять ширму-перегородку...

І тут неминуче згадується євангельська історія про багача і Лазаря. Вкритий ранами Лазар лежить під муrom, а з іншого боку муру багатий чоловік гуляє-веселиться у товаристві таких же, як і він...

Цей мур (зовнішній – але пам'ятаймо, усі зовнішні є лише відображенням внутрішніх) має важливе призначення – захистити свій умовний «комфорт», своє «щастя» – відгородитися, щоби очі не бачили, щоби серце, бува, не відгукнулося співчуттям – бо тоді життя наше може піти іншою дорогою...

Так сталося свого часу із Жаном Ваньє, засновником спільнот «Віри і Світло» та «Ляш-Ковчег». У 1964 році він як викладач університету приїхав у маленьке село Тролі-Брей на півночі Франції відпочивати. Щодня, ідучи сільською дорогою, Жан Ваньє минав інтернатний заклад для розумово неповносправних чоловіків. Він бачив крізь ґрати мовчазні очі і чув їхнє невисловлене запитання: «Чи ти хочеш стати моїм другом?» Він щораз довше зупинявся, дивився... Урешті одного дня він розділив свою їжу і життя із цими двома чоловіками з Тролі-Брей у маленькій хатинці...

Так народилася спільнота Ляршу. Тепер по цілому світі, і в Україні теж, неповносправні особи і «асистенти» – ті, хто відчув покликання розділити з ними своє життя – живуть разом у тих маленьких хатиночках. Живуть, вірячи у перетворюючу, зцілюючу силу дружби, вірячи у те, що ця дружба може змінити кожного з нас...

І це правда. І я хочу далі розповідати про свого друга Мирона, історію про дорогу зцілення – його і мою...

Про дощ і парасолю...

У Мирона колись теж були дуже сумні очі. Пригадую, на перших зустрічах він був такий мовчазний, що я думав, він просто не вмів говорити. І погляд його був звернений униз, він майже не дивився в очі... Це можна зрозуміти з його минулого – якщо з тебе сміються на вулиці, якщо ти стаєш «об'єктом полювання» для хлопчаків-хуліганів, якщо у тебе ніколи не було друзів, – що відбувається з тобою, з твоїм серцем? Воно починає уникати стосунків, відгороджуватися від них, як від чогось небезпечного, загрозливого, починає захищатися від них, мов від дощу – парасолею...

І якщо той дощ ллє постійно, то те, що для більшості з нас є лише тимчасовим захистом, стає постійною, звичною стратегією поведінки ... Довкола серця з'являються мури – ми мусимо певною мірою відгородити себе від інших, але також відділяємо і себе від себе, від своєї потреби в близьких стосунках, від свого смутку, свого відчуття самотності... Бо інакше надто важко. Тож треба якось відволіктися від того, примружити очі і приглушити слух на

те, що робиться всередині тебе, і намагатися переключити увагу на щось інше, зайнятися чимось...

Мирон, мабуть, із якогось часу почав уникати людей. А натомість його почало цікавити збирання різного непотребу. Він ходив, обвішаний торбами із різними підібраними речами... І не дивився в очі...

Я знаю це зі свого досвіду. Мені ж так само було важко сидіти в колі і давати руку під ту пісню «тому, хто біля тебе, руку дай». Попри те, що я виріс у відносно щасливій сім'ї, я ніколи не знав, що поза родиною може бути спільнота, може бути прийняття один одного таким, як ти є, – і взагалі щось немислиме – любов до чужої людини... Мій досвід колективу – на той час в основному шкільного – був доволі негативним. Із-поміж окремих теплих і позитивних спогадів виступають спогади про конкуренцію, нещирість, зневагу і насмішки. І впродовж отих самотніх шкільних років (за винятком хіба останнього, випускного року) я звик до того, що загалом – кожен сам за себе, і я в тому світі сам... За якийсь час мене майже перестала цікавити можливість дружби, і якби мені хтось тоді сказав, що є така річ, як радість стосунків, я подумав би, що то хіба якась фантазія... І, мабуть, я тоді ще зовсім того не знав, не відкрив, як це багато значить – подати один одному руку... І, мабуть, теж не знав, що є ота мова, якою люди можуть дивитися очима в очі... Я не пам'ятаю,

чи відчував тоді смуток. Пам'ятаю лише, що якоїсь однієї зими мені хотілося впасти в кучугуру снігу і завивати вовком...

Пригадую, у школі мене посадили на певний «наркотик». Десь у другому чи третьому класі навчання моє фото почепили на дошку пошани. То було спочатку дуже незрозуміле відчуття – із багатьох дітей на дошці висіли фото хіба шести-восьми. Треба було спеціально піти у фотоательє сфотографуватися. Вчителька, чіпляючи знімок, пояснила, що так само, як наклеюють, можуть і відклеїти... І стоячи перед тією дошкою (чомусь здається, що вона висіла якось дуже високо), пам'ятаю те подвійне відчуття: гордості, що ти там, нагорі, ти – «найкращий», і страху, що тебе будь-коли можуть «відклеїти». Відчуття особливості, «вищості» особливо підкріплювалося порівняннями вчительки – коли тебе ставили у приклад двійочникам, протиставляли їм. Зрозуміло, за якийсь час «приклеєні» учні почали триматися окремо від «неприклеєних», останні використовували кожную нагоду, щоби принизити «вибраних» фізичною силою, шибеницькими витівками (захвати шкільний портфель тощо). Між відмінниками теж було багато заздрості і змагання за першість...

Отож, я почав добре вчитися, багато вчитися. То, звісно, мало позитивний вплив на інтелектуальний розвиток, але що тоді сталося з моїм серцем?

Я думаю, тоді довкола нього теж почали будуватися мури – мене все більше цікавили оцінки, а все менше стосунки, все більше те, що про мене думають, аніж те, ким я насправді є і як мені насправді є...

Врешті-решт із тими наркотиками історія завжди однакова – ми узалежнюємося від них, утрачаємо свободу – поступово вони усе більше поглинають нас. У нас із Мироном були різні наркотики (мій, безумовно, із групи «важких»), утім, усередині нас був однаковий смуток самотності... Мирон шукав по вулицях, по смітниках старі газети, викинені книги, я – статус, відчуття успіху, більше і більше знань, і ми обоє всередині не знали, чому це нас не задовольняє, чого насправді ми прагнемо...

«Наше серце, таке, як воно є, не потребує ні слави, ні влади, ні багатства, а лиш єднання з серцями інших людей...» – то Жан Ваньє...

І от ми з Мироном почали відвідувати зустрічі «Віри і Світла». Там ще була така традиція – парувати друзів і приятелів, – тож ми опинилися разом, щоби час від часу зустрічатися на «час вірності» – час поза зустрічами спільноти. І якщо на отих загальних зібраннях мені було зле, то з Мироном наодинці – добре. Може тому, що він був такий же мовчазний, як і я. І можна було разом мовчати. Іти і мовчати... А може тому, що ми були, як у тій повісті «Маленький принц» – наче двоє людей, що зустрілися у пустелі, двоє людей, які шукали друга...

У нашій спільноті був іще друг на візку, Андрій. Він жив неподалік Мирона, на одній вулиці, тож іноді я відвозив його додому, а Мирон ішов поруч. Андрій, на відміну від Мирона, любив говорити, тож переважно розмовляли ми обоє, а Мирон мовчки йшов поруч. Одного разу, коли ми йшли, падав дощ, і Мирон тримав над нами парасолю. Він тримав її дуже старанно, іноді навіть заходив у калюжі, щоби ми не опинилися під дощем неприкриті. Я нишком поглядав на нього – і бачив, із якою радістю він виконує свою «місію». Часом ми усміхалися один одному... А згодом, коли я вже відвіз Андрія і проводив Мирона, він, повертаючи мені парасолю, тихо промовив: «Я хотів би ціле життя, як буде падати дощ, носити над тобою парасолю...»

Я завжди любив дощ, якби довелось для самовизначення вибрати якусь стихію – то я точно людина дощу... Тоді, того дня, я зрозумів – дощі дуже важливі в житті, бо в дощ ми маємо можливість носити один над одним парасолю...

Від якогось часу – може від того дощу – ми з Миронем почали відчувати, що ми – друзі... То було гарне відчуття, у ньому було багато миру і тиші...

А потім був літній табір. Наш перший спільний. Табір «Віри і Світла», це щось особливе. Відчуття спільноти, простоти, багато радості... І все це на лоні природи.

Мирона тягнуло до лісу, але він боявся вовків – я не певен, та може то був узагалі його перший за життя похід до лісу? Отож, я ішов поруч, а він уголок звертався до вовків (при цьому уявіть собі поміж кущів і дерев його справді богатырську постать): «Вовчики, де ви? Ви мене налякалися? Бо я такий великий?» І тоді сам сміявся з того, що казав. У лісі він був наче дитина – Миранові хотілося на все дивитися, усього торкатися, смакувати. Малина і суниця були для нього справжнім бенкетом...

На таборі загалом було багато тепла. І всі ми якось від того тепла потрохи танули...

Було багато сміху – переодягання, маскаради, жарти. Од того сміху теж щось усередині мінялося... Пригадую, другого дня після вечора художньої самодіяльності, де було особливо багато радості –

одна мама мені зізналася: «Я так сміялася, мабуть, ще у далекому дитинстві... Мені на душі стало легше, спокійніше, немов щось мене відпустило...»

Тоді Мирон теж починав сміятися... Відтоді його сміх перейшов цілу еволюцію: від тихого, невпевненого до теперішнього – гучного, усім тілом (звісно, коли щось дійсно смішне) – він як сміється, то аж заходиться, хапає себе за голову, гойдається до землі – важко не сміятися з ним...

І от, одного вечора були танці. Духмяного липневого вечора, під лісом на майданчику – музика, ліхтар і танцюють щасливі люди... Мирон підходить до мене, і тихо, засмучено питає:

– Чому мене ніхто не запрошує до танцю?

– Бо це ти мужчина, звичайно мужчина запрошує...

Мирон несміливо йде і запрошує дівчину. Його тіло, спочатку невпевнене, напружене поступово розпружується, рухається лагідно, усе вільніше... Тоді він запрошує когось іншого до наступного танцю – і вже до кінця вечора не пропускає жодної мелодії. Я з радістю дивлюся, як Мирон насолоджується танцями...

Уже всі розійшлися спати, але Мирон не може просто піти, він блукає майданчиком туди-сюди... Моя роль приятеля – «вкласти» друга до ліжка (ми з Миронем живемо в одній кімнаті), отож, я чекаю

на нього. Тоді він підходить до мене, підіймає голову до неба:

– Але зірки гарні...

– Так, зірки дуже гарні, Мироне...

Тоді знову якийсь час ходить сам:

– Але я гарно танцював сьогодні!

– Так, Мироне, ти дуже гарно танцював...

Тоді знову якийсь час ходить:

– Але життя є супер фест файне!

То так...

Наступного вечора був карнавал із переодяганням. Кілька приятелів укупі з Мироном переодягнулися в індіанців – вийшло маленьке плем'я чи то радше бойовий загін. Миронові, відповідно до його габаритів, пасувало бути вождем – отож ми зробили йому відповідні прикраси, дали великого списа – і тоді, щоби «увійти в роль» – разом довго гасали мов діти, вигукуючи, стрибаючи, нападаючи на перехожих «блїдолицих»...

А вже під час карнавалу відбулося змагання «вождів» – найсильнішим представникам інших «народів» треба було позмагатися з нашим Мироном у

перетягуванні списа, підійманні тягарів та в інших вправах. Усе це було з певним гумором і мотивом «могутнього та непереможного» вождя – Мирон в усьому перемагав. По кожній перемозі він видавав «бойовий клич» – а його плем'я дружно підтримувало його вигуками ...

Того вечора теж були танці. Але того вечора Мирон не хотів танцювати в парі. Він бігав великим колом довкола майданчика. Біг вільно і сильно, звівши догори правицю і ритмічно нею похитуючи... Це був танець його віднайденної свободи і сили...

Відтоді Мирон уже завжди був таким...

Зірки і щастя

Мирон уміє бути щасливим... То зовсім не означає, що він не буває сумним, сердитим чи «нещасливим» – зовсім ні, але це означає, що він уміє бути «просто щасливим»... Це завдяки йому я відкрив, що для щастя не треба жодних причин, навпаки – причини можуть бути, чому ми буваємо нещасливі, але щастя – це радше природній стан нашої душі. Звісно, коли вона вільна...

Я багато, багато разів повертався подумки до того вечора на танцювальному майданчику – бо думаю, це те, що мали б відкрити усі ми: «Які зірки (і цей світ) гарний, як ми можемо гарно танцювати (творити життя) і яке життя загалом прекрасне...» Це та дорога до повноти життя, яку мали б пройти ми усі...

У нашому світі це так непросто. Існує тиск стереотипів, що для щастя «потрібно мати ...» (на свій розсуд додайте, що) – а відповідно треба більше і більше грошей, щоби мати змогу купити те, і інше. На це працює величезна індустрія продажу, реклами. На це працює також наш безумовний інстинкт

бігти, поспішати туди, куди всі... І це так нагадує години пік у метрополітені: потік людей, які прагнуть потрапити до вагону, доки двері зачиняться; тебе несе і ти у загальному потоці також прагнеш дістатися тих дверей, але забуваєш поглянути, у якому напрямку йде твій вагон, застановитися, чи тобі справді туди потрібно... Те, що нам треба мати, може бути різним: багатство, слава, влада, успіх – утім, сумна правда у тому, що ці речі не можуть зробити нас щасливими... Отож, чи то мріючи, чи то маючи усе те, усередині все одно залишатиметься пуста, яку будемо заповнювати пошуками більшого або ж заглушимо її розвагами, гамором – на це працює вся індустрія розважальних шоу, серіалів і т.п. А радості нема... «Ой, нема уже тепер тої радості між людей, що була колись, не уміють уже люди так сміятися» – казала моя покійна бабця...

Чи це тому, що ми такі заклопотані, у нас стільки справ і ми весь час кудись поспішаємо, тому просто не встигаємо помітити, які зірки гарні... Бо для цього потрібно хоча б зупинитися, стихитися внутрішньо, щоби не просто побачити зірки, але відчувати їх... У нас же всередині стільки гамору, стільки клопотів, думок, «гризот». І коли у голові стільки шуму, як можна відчувати, справді пережити серцем оцей світ, його красу? Красу осені і весни, заходу сонця й усмішки дитини, чарівність цвіту, трав, гір, очей, рідної вулиці в осінній мжичці?.. А ще – ми

стали таким заінтелектуалізованим світом, що, мабуть, дивлячись на зірки, уже просто не можемо при цьому не аналізувати те, що бачимо. І отой гамір обдумування, аналізу інформації теж так заважає нам просто відчувати цей світ, відчувати серцем...

Миронові, як і багатьом іншим неповносправним особам, а зрештою і дітям, стареньким людям значно легше зупинитися і перебувати «тут і тепер», аніж нам, дорослим і «повносправним», – може тому, що у нього немає стільки клопотів і справ, може тому, що його думки такі прості, як у дитини – а тому він може менше обдумувати усе, а набагато більше відчувати. І як малі діти, він може набагато більше жити серцем, відчувати цей світ серцем...

Коли відчуваєш світ серцем – це дуже інший досвід життя. Це повно дива... Це відчуття прийняття і єдності з усім... Ліна Костенко так гарно про це сказала:

Цілую ці ліси. Спасибі скрипалю –

Він добре вам зіграв колись мою присутність.

Я – дерево. Я – сніг. Я – все, що я люблю.

І може це і є моя найвища сутність.

У Мирона цього багато. Він гладить дерева і зупиняється серед трав, щоб нахилитися до квітки вдихнути її аромат. Він розмовляє з суницями і кущами малини, безмірно втішаючись бенкетом, який вони йому влаштували (дослівно). Він може довго-довго

сидіти біля річки і просто бути щасливим. Насолоджуватися миттю...

Це було так гарно – бути з ним разом у Карпатах, ходити до річки і по суніці. На річці ми любили просто мовчки сидіти і дивитися, як тече вода. Тоді кидати камені. Знову дивитися... Між тим я відкривав собі (чи радше пригадував), як це – бути тихим, менше думати, менше говорити, а просто отак тихо бути з цим світом...

Це вже потім я прочитав про оте «тут і тепер» із книжок: наскільки уміння стишувати гамір думок і просто «бути» є центральним компонентом мистецтва життя – а тоді я просто ходив і вчився, і, дивлячись на Мирона, сидячи біля нього на березі гірської річки, занурювався у той досвід відчуття життя серцем...

Я бачив цей дар також у багатьох інших наших розумово неповносправних друзів із «Віри і Світла». Часто вони є справжніми королями теперішньої миті. Перед очима постає образ сяючого Юри, хлопця з синдромом Дауна з моєї спільноти. Він справді той, хто вміє смакувати – їжу, стосунки, мить... І безмірно тішитися тим, що є... Пригадую, ми мали якоесь спільний обід у нашій спільноті. Юра казав тости, смакував їжу, усміхався – а наприкінці, при молитві, перераховував і дякував за кожну страву: «За тушену капусту тобі, Боже, дякуємо, і за бульбу, і за салат олів'є і т.д.»

Вдячність... У ній велика таємниця щастя... Ми живемо у світі нарікань, невдоволь, зосередження на негативному... Тож часом просто не можемо відчувати, наскільки великим даром є життя і яким щастям є бути у ньому...

Від скількох батьків неповносправних дітей мені також доводилося чути ці схожі історії – як завдяки своїм дітям вони змогли відчувати життя по-іншому, змогли віднайти, як це комусь не видавалося б парадоксальним, щастя...

Батько важконеповносправної дівчинки розповідає, як непросто йому ходити з нею на прогулянки. Вона іде дуже поволі, хоче біля всього зупинятися, роздивлятися, торкатися. Він нервує, сердиться. Він не звик так «гаяти час», у нього стільки справ. І тоді поступове, поступове перетворення – відкриття, як він зі своєю донькою може теж «зупинитися», вийти з того виру справ і просто бути, просто відчувати мить, відчувати свою доньку, радість прогулянки, радість стосунків...

Світлий понеділок. Іду весняним Львовом із Генею з «Віри і Світла» – допомагаю їй добратися додому з гаївок у Шевченківському гаю. Геня має ДЦП, тому йде дуже поволі. Отож, тримаю її під руку, ми йдемо з немислимо «черепашачою» швидкістю. Ніколи так

повільно не ходив. Тож нервую – хотів би швидше дійти до місця призначення. Але Геня дуже добра, і вона дуже цінує стосунки – тому врешті сповільнюю свій ритм, м'якшаю і насолоджуюсь спілкуванням. Прибуття у точку призначення перестає бути ціллю. Стишуюсь. Згадую про Мирона і його науку бути тут і тепер. І тоді відкриваю для себе щось несподіване – на такій швидкості я можу краще, значно краще розгледіти світ, я можу помічати деталі, яких не бачив раніше – маленькі листки каштанів, траву між плитками, обличчя перехожих, кольори неба... Та прогулянка стає метафорою життя – бо воно теж дорога, свого роду прогулянка між народженням і смертю, і мета його не у точці призначення, а в кожному кроці, у присутності, у відкритості і любові...

Зупинитися, «приземлитися» тут і тепер, відпустити непотрібні думки і тривоги, стишитися і відкритися до того, що є перед тобою, поруч із тобою: дерева, неба, людини, музики, осені, життя... І тоді відкрити для себе цей світ, заново – з дорослою свідомістю та з дитячою відкритістю. Побачити зрештою, які зірки гарні...

Танцювати життя

Я усе життя мріяв танцювати. І Мирон теж. І ми обоє не знали про це дуже довго...

Колись, уже багато років по тому, мені приснився сон-видіння про життя: що воно – це танець, танець спіраллю, яка підіймається в небо – і я бачив себе у танці, і розумів, що це моя мрія – від першої до останньої миті могли танцювати...

Того вечора, на таборі, для Мирона це було таке важливе відкриття: «Але я гарно танцював сьогодні...» Це відкриття про радість стосунків із іншим – радість, яка, на жаль, нам часто не відома – бо стільки іноді в наших стосунках болю, нерозуміння, конфліктів.

Від того часу, коли Мирон танцював увесь вечір під зірками, він справді став великим танцюристом. Не було на «Вірі і Світлі» такої вечірки, щоби він не танцював... Легко, вільно, радісно, лагідно. Танцював сам і танцював у парі, у колі. Танцював, безмежно насолоджуючись музикою, стосунками...

За якийсь час ми також побачили, зрозуміли, що для всіх наших розумово неповносправних друзів

танець є дуже важливим, чимось таким, за чим вони надзвичайно спрагли. Бо саме у танці вони могли відчутти і пережити стосунки, єдність, прийняття, саме у танці вони не відчували, що їм бракує слів чи що вони «випадають» зі спілкування... І саме у танці вони могли просто бути, святкувати життя, висловлювати себе поза словами у всій повноті...

І скільки було тих танців – перед очима пробігає безліч кадрів – із карнавалів, зустрічей, осінніх балів, літніх таборів – і наших танцюючих «віро-світлян»... Для багатьох із них ніколи не було проблемою, що вони не вміють «правильно» танцювати вальс чи танго, переймаючись «точністю» кроків, чи тим, як їхній танець «виглядає збоку». У своїх найсміливіших імпровізаціях вони менш за все журилися тим, чи не виглядають вони смішними у чийсь очах. Вони просто чули музику і віддавалися їй... У цьому було зцілення і звільнення. І не тільки для них.

Для нас, «приятелів», що стояли і дивилися збоку, це теж було великим запрошенням приєднатися до танцю життя. Відпустити страх, сором, невпевненість і свої уявлення про «стандарти» танцю. Просто стишитися внутрішньо, відпустити думки і тривоги, приземлитися в «тут і тепер», відчутти людей, які поруч, почути їхнє запрошення до танцю, почути музику – і тоді віддатися Танцю...

Поступово це відчуття стало для мене однією з найбільших радостей життя. Танець став для мене однією з головних метафор життя. Моє відчуття тепер: Бог написав музику для кожного з нас, і ця музика в глибині нашого серця; нам треба прислухатися до глибин, щоби почути її – а тоді віддатися їй, віддатися танцю, дозволити своєму життю стати танцем...

У тій метафорі для мене важлива кожна деталь. Я думаю, насправді це не ми вибираємо собі життя і думаємо, що краще для нас – а радше ми прислуховуємося, щоби відкрити задум Творця щодо нас, відкрити своє покликання. Це покликання, наче музика – на неї реагує наше серце, воно впізнає її як свою. І навіть якщо ми уникаємо покликання, хочемо втекти від нього – та музика буде нас переслідувати, ми будемо відчувати, що наше життя ніколи не буде гармонійним, щасливим, виповненим, якщо ми зрештою не будемо жити згідно з нашим найглибшим знанням, відчуттям, хто ми і ким покликані бути, яке життя ми покликані жити. І щоби почути цю музику, нам важливо дослухатися до глибин – у цьому вся практика молитви, медитації – ми маємо стихитися і з рівня думок увійти в тишу серця. І тоді, коли почуємо музику – віддатися їй. Можна сказати, що певною мірою музика сама навчить нас танцювати. Ми добре знаємо це з досвіду, адже коли ми чуємо якусь справді «запальну»

музику, нам не треба думати, як рухатися, наші ноги самі віднаходять необхідні рухи. Чи ж не тому за євангельським порівнянням «Царство Небесне схоже на весільний бенкет»? Чи могли б ми уявити собі весільний бенкет без танцю, який є виявом любові, єднання, святкування життя?

Метафоричність життя наче танцю відчувається мені дуже вдалою ще і тому, що у танці метою є не кінцевий продукт, не прибуття у «пункт призначення» – у танці важливий сам танець, важливий кожен рух. У танці важливий не результат, а процес. Танець – це постійне перебування тут і тепер, це кожен рух із серця, кожен рух із любові, із глибини... І чи не таким мало би бути наше життя?... Чи не таким хотілося б, щоби було наше життя?...

Мова танцю – це мова невербального спілкування. Наша найперша, найважливіша, наша спільна мова людства. Думаю, наші неповносправні друзі тому і люблять так танець, адже першоважливими для них є стосунки. Сучасна психологія вказує на те, що саме невербальна мова є основною мовою, якою ми «розмовляємо» про стосунки між нами, якою ми будуємо стосунки між нами... Це також та мова, з якої почався наш діалог із цим світом: наші перші

взаємодії з мамою, батьком – нас беруть на руки, колишуть, цілують. Коли ми плачемо, нас обіймають, гладять... На першому році життя мова, звернена до дитини, їй ще не зрозуміла, вона радше звучить як рідний голос, як музика – і ці наші перші взаємодії є не що інше, як наші перші танцювальні діалоги... Погляд очі в очі, усмішка, лагідний дотик, обійми, рука, яка гладить... Як багато ретельних наукових досліджень підтвердили (кажу це авторитетно як дитячий психіатр), що саме якість, синхронність отих невербальних діалогів є одним із головних факторів, який визначає у перші роки життя дитини формування у неї безпечної прив'язаності до батьків, з якої вже потім, наче з коріння, виростають і позитивна самооцінка, і здатність будувати добрі стосунки, і довіра до світу, емоційна регуляція, альтруїзм і багато, багато інших складових здорового психологічного розвитку...

Утім, ми знаємо й інше: якщо наш досвід отих перших «танців» у сім'ї, а згодом – у колі ровесників та інших дорослих є негативним, тоді ми вивчаємо зовсім іншу «хореографію» життя і стосунків... Якщо у цьому танці є скривдження, відкинення, неприйняття, осуд, дуже часто нам тоді взагалі не хочеться танцювати отой «танець стосунків» і ми ховаємо свою внутрішню вразливість у «панцир». Тоді ми не тільки інших, але й самі себе віддаляємо, відгороджуємо від потреби стосунків, потреби емо-

ційної близькості з іншими людьми. І тоді наші рухи стають скутими, різкими, наше тіло – напруженим, і все наше невербальне спілкування працює лиш на те, щоб окреслити і тримати неприступними наші «кордони», щоби нікого не підпустити близько... Ми віддаляємо інших від себе, ми віддаляємося самі від себе...

І тоді нам так важко просто співати пісню, у якій треба подати тому, хто поруч із тобою, руку...

Коли я йшов на першу зустріч у «Віру і Світло», я думав, що йду робити добрі справи, допомагати «знедоленим». Я навіть не здогадувався, що йшов до школи, де одним із основних предметів буде вивчення маловідомої мені мови – отією «іноземною» для мене мовою була мова невербального спілкування, «мова любові»...

Отож, я навчився танцювати. Наодинці, у парі, у колі... Я думаю, що мав в особі наших віросвітлянських друзів найкращих у світі вчителів. Вони вчили мене не «букви закону», але «духу» – не правильних кроків, але розуміння, відчуття суті танцю. Спочатку було непросто. Усе озирався і думав про кроки. Але тоді, поступово, поступово... Було так гарно навчитися рухатися синхронно з іншою особою – не за рахунок вивчених і узгоджених кроків, але через внутрішнє відчуття один одного, танцювати у парі – лагідно, весело, творчо... Тоді навчи-

тися переодягатися, перевтілюватися, грати у театр, жити карнавалом – багато, багато радостей життя, відкритих і пережитих у «Вірі і Світлі»...

І за якийсь час я дуже, дуже полюбив танцювати. І у прямому, і у метафоричному значенні. Розумію, що танець – це одна з королівських доріг – до себе, до свободи, до любові, до Бога... Врешті, уже значно пізніше вирішив вивчати і практикувати танцювально-рухову терапію, тепер це одна зі складових частин моєї праці психотерапевтом...

Я безмежно вдячний за ті уроки... За своєю суттю, це були уроки свободи. Пригадую, не раз я дивився, як Мирон біжить. Раніше він бігав значно частіше (тепер до нього потрохи, як і до всіх нас, приходять старість). Він міг бігати на подвір'ї церкви, щойно вийшовши з літургії; він бігав на літніх таборах – особливо там, де було багато простору. Кілька років поспіль ми мали літній табір спільноти в Карпатах, де на березі ріки було широке пасовисько. Я досі бачу перед собою Мирона, який біжить, намотуючи кола і, як і тоді, на першому своєму таборі, здіймає й спрямовує вгору правицю. Свобода...

І з якогось моменту я почав бігати з ним. Це була важлива духовна практика. Віднайти радість і свободу бігу... Пригадую, як поступово відкривав мову потиску руки, мову дотику, обіймів – Мирон часто любив по-дружньому підійти і покласти руку на

плече... Тоді треба було дозволити себе обійняти багато разів – це дар неповносправних людей, у деякого з них відчуваєш це як одне з їхніх покликань – обіймати, бути знаком любові і прийняття для своїх друзів... Тоді, поступово, поступово – вчишся знімати «панцирі» (їх виявилось багато шарів), відкривати свою вразливість, відкривати, що за всіма захистами і мурами «наше серце, таке, як воно є, не потребує ні слави, ні влади, ні багатства, а лиш любові та єднання з серцями інших людей...» Тоді багато, багато разів пережити це у стосунках із іншими і відкрити, чим насправді можуть бути стосунки, відкрити, що є Любов...

Нещодавно я почув, що в деяких північних народів шамани вважали ознакою хвороби «втрати душі» чотири наступні симптоми: людина переставала танцювати, співати, розповідати історії і не може перебувати в тиші. Бідне наше сучасне людство, виглядає, ми дуже «знедушевлені»...

Сподіваюся, ми повернемося, ми повертаємося... І моє відчуття, що втрата душі у сучасному світі настільки масштабна, що наростає велике, об'єднане бажання – повернути собі, повернути нашій спільноті, нашому людству те, що насправді усім нам на-

лежить, те, що є найважливіше і найбезцінніше в нас – «*бо що з того людині, як завоює цілий світ, а занепасть свою душу?*»

На тій дорозі до себе нам необхідно віднайти «рідну мову» душі – танець, пісню, історію. Мову, яка може існувати лише у тиші, яку можна почути лише стишеними. На жаль, у сучасній культурі і танець, і пісня, й історія стали, значною мірою, не дорогою до душі, а радше способом заглушити тишу і втекти від себе. Вони стали частиною хворої культури, яка намагається заповнити нашу внутрішню пустку гамором зовнішніх розваг. Вони походять не з тиші, а є способом утечі. Вони втратили дух свободи – зосталась лиш буква, «правильна» і «блискуча» форма, пуста оболонка...

І нам усім справді треба йти до школи... Іноді дивлюся – скільки всюди оголошень, запрошень вивчати іноземну мову. Та чи є десь курси, щоби вивчити рідну мову нашого серця? Де ми зможемо навчитися її, віднайти її заново? І звісно, йдеться не про формальні тренінги невербального спілкування (не можна вивчити мову любові лише по букві); щоби володіти мовою любові, треба бути перетвореними у любов. Бо інакше ми знову вивчимо техніку маніпуляції. Ми можемо навчитися цієї мови лише у стосунках Серце до Серця. Когось з нас навчать цієї мови наші діти. Їхні малі ручки мають здатність про-

ходити крізь усі «мури» нашого серця, долати наші захисти і викликати до життя забуті частини нас... Когось – навчать старенькі люди, недужі, слабкі... Великий парадокс слабких людей у тому, що вони не лякають нас, не активують наші «захисти», а тому їм легше пройти крізь мури, торкнутися чогось найглибшого в нас...

Пам'ятаю, як доживала життя моя прабабця – її привезли до нас додому зі села. Останні двадцять років вона мала деменцію (те, що по-народному називають «склерозом») – отож, ніби нікого не пам'ятала, ні до кого не говорила, лежала та й лежала... Я був певен, що вона мене не знає. Одного дня (це було за декілька днів до того, як вона померла) я помітив, що вона пробує звестися, при цьому дивиться в мій бік і простягає до мене руку. Я підійшов, дав їй руку і хотів допомогти встати, бо подумав, що вона хоче йти в туалет. Вона ж міцно взяла мою руку і тоді лягла. І просто лежала і тримала мою руку... Я пам'ятаю, як глибоко мене це торкнуло...

Я думаю, коли ми слабкі, ми особливо потребуємо триматися за руку. І коли ми старенькі. І коли ми малі – зараз мені так зворушливо ходити на прогулянки зі своїми дітьми і відчувати, як вони тримаються за руку. Ми особливо цінуємо стосунки, коли ми слабкі. Ми розуміємо тоді, наскільки стосунки є важливими. Втім, стосунки важливі завжди! Та коли

ми сильні, нам надто легко й спокусливо повірити у власну самодостатність. І тоді наше єго розквітає – потреба слави, успіху, сили... І в цьому дар слабких та убогих цього світу – простягнути нам руки, щоби ми, узявшись за них, віднайшли, відкрили, що це не лише відповідь на їхню потребу, але це і найглибша наша потреба... І що це важливіше за все... І тому Бог вибрав слабких, щоби «засоромити» – перетворити сильних...

Плем'я і цвітіння

«Тому, хто біля тебе руку дай...» Я вже згадував, якою тортурою була для мене та пісня. Я думав, яке це все дурне і примітивно сентиментальне, штучне. У другому куплеті потрібно було усміхнутись, тоді в наступному – обійняти, тоді простити, дати серце – о, Господи! Я не міг собі тоді уявити: як можна чужій людині, яка біля тебе, дати – усмішку, руку, серце. Я тоді ще не знав, що чужа людина, яка біля тебе, це твій ближній... І що, може, ми живемо у цьому світі як чужі один одному, не довіряємо, виживаємо за принципом «кожен сам за себе», вбачаємо один в одному суперників у тій боротьбі за виживання – але насправді так не мало би бути, ми частина цілого, ми мали б любити і турбуватися один про одного... І наше життя мало би відбуватися у радості і любові стосунків – тоді б цей світ і наше життя було би таким іншим...

«Віра і Світло» є спільнотою. У ній є батьки, друзі молодь-приятелі. Усі різні, надзвичайно різні, зі своїми «внутрішніми зраненнями», своїм єго, труднощами і водночас – добротою, красою, талантами. І за задумом, ми вчимося любити один одного,

підтримувати у розвитку, підтримувати на дорозі життя, і так разом – творити, будувати спільноту, подорожувати разом життєвою дорогою туди, куди Бог кличе нас.

Це великий досвід. І важка праця. У ній наче у дзеркалі бачиш себе. Своє небажання і страх відкриватися, будувати стосунки; спостерігаєш свої сценарії та свою «хореографію». Поза тим усі ми, як би нам важко не доводилося, вчимося при тому прощати, з'ясовувати конфлікти, любити один одного такими, якими ми є – з нашими дарами і обмеженнями, зі світлом і темрявою, які ховаються всередині кожного з нас.

Спільнота є дуже важливим місцем. Місцем, якого усі ми дуже потребуємо. Це наше плем'я. Наше місце приналежності. Ідентичність. Та земля, у яку ми пускаємо корені і в якій можемо рости і приносити плоди. Великим благословенням у житті є мати таке плем'я.

Однак спільнота будується важкою працею. Бо усі ми люди і будувати стосунки так непросто. Тут і там вискакує наше его, тут і там ми ранимо і ранимося, ображаємо і ображаємося, осуджуємо і чуємося осудженими. Це велика праця – підтримувати, вірити, не осуджувати, розуміти, приймати, плекати... І ще – з'ясовувати непорозуміння, розв'язувати конфлікти, шукати мудрі рішення для

загального добра, пробачати і вміти просити пробачення... Відстоювати правду і свободу... Та коли внаслідок тієї важкої праці виростає-розростається справжнє плем'я – у якому є свобода бути вповні самим собою, у якому є дух любові і турботи, ділення досвідом і здобутками, розділений смуток і помножена радість – це таке благословення...

У нашому світі такі добрі племена-спільноти стали великою рідкістю. Настільки великою, що часто сприймаються підозріло, як щось несправжнє, «сектантське», небезпечне...

Імовірно, це ж те найбільше, чого ми потребуємо у подорожі крізь життя – племені, з яким подорожуєш, з яким розділяєш бачення найважливішого, племені, яке проводить і зустрічає тебе; місця – куди ти повертаєшся, де твій справжній дім – там, де серце твоє...

Без сумніву, такою спільнотою мала би бути насамперед наша сім'я, родина. Але у нашому світі стільки розбитих сімей, стільки нездорових стосунків у сім'ях...

Тож зараз такий важливий час нам творити спільноти...

У «Вірі і Світлі» я стільки разів бачив, як у спільноті людина справді розцвітає... І це стосується всіх – приятелів, батьків, друзів. Адже ми як дерева – потребуємо ґрунту, яким є стосунки прийняття

і любові – і лиш тоді ми ростемо, і лиш тоді можемо прожити увесь життєвий цикл дерева – від насінни, паростка до плодоношення... І без такого здорового ґрунту доброго племені ми не зможемо вижити у знедушєвленому світі – він поглине нас. Плем'я дає силу вистояти, залишитися вірним внутрішній правді і своїй Музиці, своєму Танцю... У цьому і криється покликання справжнього племені: зустріти тебе, коли приходиш у світ, допомогти почути свою пісню, пильнувати, як ти ростеш із нею, танцюєш, відбуваєшся у стосунках із іншими, у творчості, як приносиш плід, а потому... потому провесити тебе з цього світу з твоєю піснею...

Був гарний весняний день. Навкруги все цвіло. Ми мали зустріч спільноти. І це був, мабуть, перший рік діяльності «Віри і Світла» в Україні. Юра, про якого я уже згадував вище, встав і сказав усім, що хоче прочитати нам вірша, якого сам склав. Завважу, що Юра, коли вперше прийшов до нас, був тихим, пригніченим і невпевненим. І наче рослинка, посаджена у добру землю – на очах розквітнув: з якогось моменту Юра просто засявав щастям. Йому захотілося обіймати людей, усміхатися, дивитися усім в очі, він став багато говорити...

Отож, на тій зустрічі Юра встав, і так само сяючи-усміхаючись, почав декламувати свого вірша:

Весна
Дерева цвітуть
Квіти цвітуть
Грушка цвіте
Вишня цвіте
Сливка цвіте
Кукурудза цвіте
Помідори цвітуть
Картопля цвіте
І Юра стоїть у картоплі
І Юра теж цвіте!!!

Життя спільноти – це наука садівництва. Наука про те, як турбуватися про дерева, про землю. Про те, що робота садівника – плекання стосунків – потребує багато мудрості і дисциплінованої праці, певних практик – спільноту, стосунки, як і сад, треба плекати, підживлювати, обрізати, берегти, творити...

Життя спільноти нагадує і ткацтво. Ми багато-багато разів протягуємо один одному ниточки стосунків, щоби поступово виткалось полотно. Часом ниточки обриваються – ми зв'язуємо їх, відновлюємо стосунки...

Але насамперед спільнота – це відкритість, це прийняття один одного такими, якими ми є. І завдяки насамперед цьому ми зцілюємося і ростемо. А це одна з найважливіших речей у житті – ми покликані зростати...

У нашому суспільстві сталося так, що багато неповносправних людей опинилися без племені, без спільноти, без тих стосунків, у яких вони могли б розцвісти, у яких вони могли би сповнити своє життєве призначення, принести і віддати свій плід. У нашому суспільстві багато неповносправних осіб опинилися за мурами. Тими видимими і невидимими мурами ми захищаємося від них, і ті мури, частково, захищають і їх від нас. Основа змін – не у поліпшенні ситуації в інтернатах, хоча й це важливо. Суть реформ – у поступовому доланні мурів, руйнуванні перешкод, які заважають нам зустріти один одного і стати друзями, бо вони потребують нас, а ми їх. Ми всі мов дерева з різними плодами – вони можуть щось дуже цінне дати нам, і ми маємо чим поділитися з ними... Разом ми можемо стати отим цілісним плем'ям – ми можемо, наче пазли, доповнити один одного і утворити образ цілісного людства – спільноти миру і любові...

Дорогою від весни до зими

Працюючи лікарем і спілкуючись із неповносправними дітьми, супроводжуючи їхніх батьків, я багато, багато разів був свідком того, як неповносправна дитина змінювала своїх батьків, як завдяки цій дитині у сім'ї, в особистості кожного з батьків відбувалися внутрішні перетворення. Втім, ця дорога перетворень є дуже непростюю для батьків, вони потребують підтримки і допомоги. Коли в сім'ї народжується неповносправна дитина, батьки сприймають її крізь призму поширених суспільних стереотипів і цінностей. І, оскільки в нашому суспільстві переважає негативне сприйняття неповносправних людей, то й не дивно, що батьки теж часто сприймають таку дитину як нещастя, трагедію. Відповідно, вони докладають максимальних зусиль, щоб її вилікувати (а у більшості випадків це є неможливо), або впадають у відчай, депресію... Зрозуміло, що на дитині це відбивається лише негативно – адже чи легко зростати, знаючи, що приніс лише горе і розчарування своїм батькам...

Коли я кажу про негативні стереотипи, я маю на увазі не тільки принизливе чи знецінююче сприй-

няття неповносправної людини, – але й «трагічно-жалісливе» – на зразок «ой, бідний-нешасний»... Таке сприйняття для неповносправних людей є не менш травматичне – пригадую, як один мій товариш на візку розповідав, що для нього означає вийти на прогулянку: «Я їду щасливий – весна! Я такий радий, що до мене прийшов мій друг і я можу з ним виїхати прогулятися. А тоді помічаю, як перелякано дивляться на мене люди, а ще хтось підійде і скаже щось на взірць «який же ти нещасливий» – то після того уся моя радість пропадає...»

Спосіб сприйняття неповносправних осіб як «глибоко нещасних» прямо пов'язаний із суспільними уявленнями про «щастя», тенденцією сприймати інших із перспективи свого «я», власних цінностей. Стереотипний набір компонентів для моделі «людського щастя» становить список, до якого входять здоров'я, достаток, соціальний статус, одруження і т.п., те, що, на жаль, для багатьох неповносправних людей та їхніх родин наперед неможливе. Тож у свідомості багатьох людей особи, які цього не мають, сприймаються як нещасні, і відповідно, викликають жаль. Тому деколи, якщо неповносправна особа виглядає щасливою, нам легше припустити, що вона несповна розуму, аніж що їй справді може бути добре. Пригадую історію, яку мені розповіла, згадуючи своє дитинство, молода жінка з ДЦП: «Коли я у дитинстві ходила з мамою у поліклініку до дитя-

чого невролога, лікарка завжди дивувалася, чому я усміхаюся і питала маму: « Чого це ваша донька все усміхається – вона що, несповна розуму?»

Тому між дорогою відчаю і дорогою нереальних надій на зцілення на батьків чекає інша дорога, дорога любові, на якій їм належить переосмислити свої уявлення про щастя і загалом усю «філософію життя», щоби змогли прийняти свою дитину такою, якою вона є – без відчаю і без жалю, і допомогти їй розвиватися, аби сповнити у цьому світі своє покликання, реалізувати свій дар.

Це історія про маму, яка, розповідаючи мені своє життя, сказала, що п'ятнадцять перших років життя сина з важкою формою ДЦП вона прожила «замуровавши себе із сином у гробівці». Вона була настільки пригнічена, що навіть не святкувала його дня народження: «Для чого, який сенс його життя? – його народження це трагедія...» І лише за якийсь час по відвідинах «Віри і Світла», по тому, як її син справді «воскрес», почав усміхатися, радіти спілкуванню, вона змогла потрохи переіменити своє сприйняття і сина, і сенсу його життя. Багато приятелів казали їй, як багато дає їм спілкування, дружба з її сином, як вони перетворюються через нього. І мама теж знайшла собі друзів, відчула себе і життя зовсім по-іншому. Отож, за якийсь час вона вирішила вперше відсвяткувати синові «справжній» день народження. Вона запросила багато гостей, наготувала стіл – і я

ніколи не забуду тост, якого вона виголосила: «Мій сину, я хочу попросити у тебе пробачення. Багато років я дивилася на тебе і не бачила тебе. Усі ці роки я думала: для чого твоє життя – адже ти нічого не можеш робити, не ходиш, не володієш руками, не говориш? Я думала, от у інших батьків діти виростуть і стануть лікарями, учителями, інженерами. Але що робитимеш ти? Але ось ти виріс, і я останнім часом стільки разів чула, як багато людей дякували мені за тебе, твоє життя, говорили мені про твою усмішку, яку ти даруєш усім, про те, як багато вона значить для них, як глибоко вона торкає їх. Вони говорили мені про твої очі, якими ти так багато говориш. Про світло, яке в твоїх очах. Про те, що, не вміючи говорити словами, ти говориш очима – від серця до серця. І що ти вчиш інших цієї мови. І я зрозуміла, що ти теж маєш у цьому світі важливе покликання. Я зрозуміла, що твоє покликання у житті усміхатись, бути професором усмішки – і це таке серйозне, таке велике покликання! Дякую тобі за твоє життя!»

Для цієї мами, як і для багатьох інших батьків, ця дорога, цей перехід у сприйнятті свого сина супроводжувався великим внутрішнім перетворенням, переосмисленням життя, себе самої, того, що у житті найважливіше. І мені доводилося чути схоже свідчення від багатьох, багатьох батьків – про те, як дорога нелегких випробувань стала дорогою не менш великих відкриттів – як-от свідчить інша

мама розумово неповносправної дівчинки: «Хтозна, що було б із нами, якщо б у нас не народилася наша неповносправна донька і ми не пережили усього того, через що перейшли разом із нею. Може, ми залишилися би такі горді, егоїстичні, зосереджені тільки на собі і на власному щасті, як були колись, і, крім якихось матеріальних цінностей, для нас не було би нічого важливого. Життя з нашою донечкою навчило нас справді розуміти людей, зробило нас співчутливими. Завдяки їй ми знайшли свій шлях до Бога. За ті роки ми навчилися чогось найважливішого – любити. І ми відкрили, що є велика радість у любові...» Над усіма тими історіями – роздуми однієї з матерів неповносправних дітей про її досвід: «Коли я перестала жаліти себе, я почала щораз більше замислюватися, який зміст мають у нашому житті горе та страждання. Поступово я дійшла до переконання, що страждання, крім болю та знищення, могло сприяти виникненню сили. Воно було дорогою до внутрішнього зростання, стежкою від зими до весни...»

Роздумуючи про той досвід батьків, я бачу багато підтверджень, що подібні зміни відбуваються не лише з батьками, а й з багатьма іншими людьми, які

дозволяють собі «зупинитися» біля неповносправної особи, відчуті її, подивитися на неї не через призму звичних стереотипів, а отими «широко розплющеними очима», увійти у щирі, сердечні стосунки дружби. Я чув схожі історії від приятелів із «Віри і Світла», від молодих хлопців та дівчат, які були волонтерами на літніх таборах, від студентів-практикантів, від рідних братів та сестер неповносправних дітей. Вони усі розповідали про оте внутрішнє перетворення, про ту дорогу від зими до весни, на якій ми можемо глибше відкрити життя, його найважливіші таємниці – що таке щастя, що таке стосунки, що означає бути людиною...

Пригадую собі, як колись молодим лікарем я прийшов працювати у реабілітаційний центр «Джерело» і одним із перших моїх досвідів була психотерапія для групи молодих хлопців, які не могли ходити і були, відповідно, на візках. Я думав: психотерапія мала б допомогти їм стати щасливими. Вони ж уже на першій зустрічі почали ділитися зі мною про те, що для них означає щастя, що робить їх щасливими. Пригадую слова одного з них, Вадима: «Скільки людей ходять, але не є щасливі... Щоби бути щасливим, не обов'язково ходити, але, щоби бути щасливим, обов'язково любити...»

Можливо, це і є одним із покликань неповносправних людей, одна з їхніх важливих ролей у сус-

пільстві – ініціювати нас на цю дорогу внутрішніх перетворень, відкриття глибших, справжніх цінностей, суті нашого призначення у цьому світі... Уже саме зіткнення з ними – мов випробування, свого роду ритуал ініціації в людяність, у становлення людиною, у становлення спільнотою, громадою... І це так важливо для нас, щоби ми могли творити нове, інше суспільство, інше людство – не за моделлю піраміди, на сходинках якої ми боремося один із одним, щоби опинитися вище, мати більше, а за моделлю мозаїки – де кожен має своє важливе місце, де ми доповнюємо один одного, щоби разом утворити щось красиве, цілісне, ... Чи не про таку модель людства пише апостол Павло, коли каже, що ми – одне тіло, у якому кожен член важливий, а «найменші – у найбільшій пошані». Може, якраз тому, що найменші, найслабші – неповносправні, діти, старенькі – є тією об'єднуючою силою, яка тримає нас разом, допомагає усвідомлювати, що ми одне ціле, що ми потребуємо один одного, що наша найбільша радість – не в тому, що ми перемагаємо один одного і вилазимо на оту «вершину піраміди» – але у тому, що ми відкриваємо радість любові...

Це слова з фільму, якого ми колись зняли – про Мирона, і про дар неповносправних людей: «У природі Бог створив різні квіти – великі і малі, яскраві і ледь помітні. Але кожна квітка має свою неповторну красу і для кожної є місце під сонцем. Так і люди –

слабкі та сильні, з різними здібностями та обмеженнями – ми всі потребуємо один одного. І життя кожного – безцінне, і дар кожного – неповторний. Відкривши один одному наші серця, ми разом можемо творити інший світ – не воєн та ворожнечі, а миру і любові. Світ, у якому є місце для кожного, світ, у якому життя кожної людини є чимось сокровенним, важливим. І тоді всі разом ми зможемо усвідомити, що людство – це одна велика, прекрасна мозаїка, краса якої ніколи не явиться вповні, якщо кожен із нас не посяде оте єдине, неповторне, відведене йому місце...»

Внутрішні мури

Наче наяву бачу цей казковий образ: у підвалі великого замку є кімната, двері якої не можна відчиняти, вони зачинені на замок і ключ заховано. За тими дверима криється щось страхотливе, чого не треба бачити – але у сюжеті кожної з тих казок двері обов'язково рано чи пізно відчиняються... і головний герой мусить побачити все і дати собі раду з тим, що за тими дверима – інакше у казки просто не може бути щасливого кінця...

Це відбувається і в душі кожного з нас. Усередині нас є речі, які ми не хочемо бачити, які нас лякають чи болять... Але від того, що вони заховані за тими внутрішніми мурами, ми не можемо вповні бути щасливими – і, як у казці, з тієї кімнати вночі доносяться стогони і крики... Забути, сховати, відгородити – не означає знищити, не означає звільнитися. Усвідомлюємо ми чи ні – та ми стаємо в'язнями того, від чого ховаємося, що хочемо приховати. Наче у казці – ми наказуємо музикам голосно грати вдень і вночі, щоби не чути тих криків із підземелля...

Пригадую одну свою пацієнтку – таку схожу на героїню цієї казки – вона прийшла на психотерапію

з дивним запитом – чи можна знищити з пам'яті минуле, допомогти забути те, чого вона не пам'ятає, а має лише відчуття, здогад: «У моєму дитинстві було щось страшне, не знаю що, але маю відчуття, що це щось дуже страшне. Я хочу це забути, вирвати і спалити, як сторінку із книги, щоби не можна було і відновити». У її дитинстві справді були, як виявилось потім, страхітливі речі. Та дорога до свободи і зцілення лежала для неї не через забуття цих подій, а навпаки – через те, щоби згадати, переосмислити, інтегрувати їх... Тривалий час упродовж життя ця жінка, щоби вижити, свою зболену, зранену внутрішню дитину просто закрила у цій неприступній внутрішній кімнаті. Вона намагалася про неї забути, бо її біль не давав їй жити. Вона намагалася її вбити, бо відчувати біль – означало бути слабкою, а слабкою їй не вдалося би вижити. Але вбити не вдалося... Вона відчувала ненависть до цієї частинки себе, а коли забувала про існування цієї частинки – відчувала ненависть уже загалом до всіх дітей. Інколи, коли «крики з тієї кімнати» ставали надто голосні – вона намагалася бігти, бігти, бігти – це могло означати упитися алкоголем чи сісти в маршрутку і кудись, невідомо куди їхати. Потім бігти стало означати зануритися у роботу, працювати, працювати, працювати. Але це не принесло миру. Мир може прийти лиш із зціленням, а зцілення означає – стати знову цілим, без мурів усередині...

У кожного з нас усередині є те, чого ми не хочемо бачити, є мури і потаємні кімнати без вікон, у яких замуровано все, що ми хочемо відкинути, чого прагнемо позбутися. Щоправда, потім виявиться, що в тій кімнаті захований не лише наш біль, але й найбільший наш скарб... Це ніби той камінь, якого відкинули будівничі, але який потім стане наріжним каменем, на якому збудують Храм...

Коли ми прийшли у цей світ, кожен із нас – маленькою дитиною, ми прийшли з відкритим серцем, яке прагнуло любові. Далеко не усім людям пощастило отримати ту любов від батьків, а потім відчувати цю любов, прийняття у більшому колі людей. Якщо дитина не отримує любові, якщо вона стикається з байдужістю чи відкиненням, скривдженням, вона в глибині свого ества відчуває самотність, пустку, біль і страх. Так утворюються рани на нашому серці. І коли про них немає кому потурбуватися, дитина, щоби вижити, не має іншого виходу, як, перестати відчувати своє серце – його потреби, його біль. І так, ховаючи власні рани, ми ховаємо з ними і наше серце. Це його ми замуровуємо у підземеллі нашої душі... А тоді, щоби не чути його плачу, нам треба зробити якось так, щоби «голосно грала музика і вдень, і вночі»... І ми занурюємося в навчання, роботу, телевізор, комп'ютер, шукаємо втечі в алкоголь чи наркотиках, славі чи у галасі розваг... І уникаємо всього того, що може викликати знову відчуття на-

шого серця, нашої потреби любові – близьких стосунків, тиші...

Послідовно ми також починаємо уникати всього того, що може нагадати нам про біль відкинення, що може викликати страх відкинення... У нашому суспільстві, на жаль, відкинення, засудження, пониження однієї людини іншою є таким поширеним – ми справді бачимо його скрізь. Більше того, воно настільки поширене, що навіть сприймається здебільшого як щось цілком нормальне, належне. Ми дивимося стільки фільмів зі сценами насильства. У більшості тих фільмів є герої «добрі» і «погані». І щодо тих поганих ми відчуваємо, що їх дійсно треба принизити, скривдити, знищити, бо «вони цього заслуговують» – поступово зникає не тільки внутрішній опір насильству, але ми вчимося навіть радіти, що «їх усіх познищували». Іноді ми дивимося кінокомедії, у яких хтось подається як негативний персонаж і ми радіємо, коли з тими людьми стається щось погане, коли вони принижені. Ми безперервно бачимо це в політиці, публічному житті – осуд, ворожнечу, пропаганду ненависті, ворожості. Ми привчені думати, що є «погані» люди, до яких можна відповідно ставитися. Ми ще не відкрили того, про що одвічно говорять усі великі релігії і великі духовні учителі людства: людей не можна поділити на добрих і злих, границя між добром і злом пролягає не між людьми, а у серці кожного з нас. Це все-

редині кожного з нас – і добро, і зло. Це всередині кожного з нас – можливість проявитися і Гітлером, і матір'ю Терезою, хоч справжня наша природа, я переконаний, є остання.

Але в такому світі, де стільки осуду і відкинення, ми боїмося, щоб інші не побачили наших слабкостей, наших обмежень, наш темний бік. Ми боїмося, що нас осудять, відкинуть, від нас відвернуться. Отож, мусимо їх приховати. Ця піраміда, у якій твоя «вартість» визначається тією сходинкою, яку ти займаєш, є такою всеохопною, що ми часто стаємо в'язнями цієї загальної гри «хто швидше, хто вище» – і визначаємо сприйняття себе, свою самооцінку виключно тим, який соціальний статус посідаємо, наскільки визнані, якими є наші життєві досягнення – щодо роботи, влади, сили, багатства, інтелекту, «правильності» чи іншого визначення нашої «вартості»... І, відповідно, опинившись на піраміді, той, хто знаходиться вище, почуває себе краще, може дозволити собі зверхньо дивитися униз на інших...

За такого умовного визначення цінності людини світ завжди ділитиметься на вищих і нижчих, і в ньому завжди залишатимуться пониження, заздрість, ворожнеча – ті наші внутрішні демони, з якими пов'язані усі великі і малі війни, нещастя на планеті Земля...

З тією пірамідою прямо пов'язаний наш страх бути самими собою, бути відкритими – завжди ви-

никатиме бажання показати себе «ідеальним», бо якщо інші побачать наші слабкості, обмеження – можуть осудити, відкинути, знецінити... Тому мусимо приховати, замурувати їх...

З тією пірамідою пов'язане і принизливе сприйняття неповносправних людей – адже їхня неповносправність надто видима, щоб її приховати, і їхні обмеження надто виражені для участі у перегонах на «піраміді». Отож, для тих, хто живе за законами цієї «піраміді», неповносправні особи – далеко внизу, і дружба з ними – щось немислиме. І особам неповносправним залишається або відчувати себе меншовартісними, або ж пробувати змагатися на менших пірамідах, між самими собою, або ж – як вдається багатьом із них, – відкрити, що справжнє щастя не в «піраміді», щастя – в стосунках, у любові, в творчості, в танці – а не в тому, яку сходинку ти посідаєш...

І саме тому, що наші неповносправні друзі не беруть участі у тих нескінченних перегонах, дружба з ними допомагає відкрити нам інший світ – світ стосунків, у якому дружба є ціннішою за статус, у якому щастя визначається тим, як ти живеш, а не тим, що ти маєш... Згадується реальна історія, яка відбулася під час параолімпійських ігор. Неповносправний хлопець, який брав участь у змаганнях з бігу, випереджаючи інших і маючи реальний шанс стати переможцем, помічає, що за його спиною падає ін-

ший учасник змагань. І він зупиняється, щоб подати йому руку і допомогти встати. Вони прибігли обое до фінішу останніми. Вони прибігли, тримаючись за руки і сяючи від щастя. І чи не є ця їхня радість посланням усьому сучасному світові, в якому індивідуалізм, кар'єризм набувають усе більшої питомої ваги, – що є куди більша радість у солідарності, у дружбі та взаємопідтримці...

У нашому сучасному світі ми живемо ілюзіями щастя, ми живемо заміниками щастя. Ми прагнемо і часом покладаємо своє життя, усі свої сили, щоби здобути те, чого насправді не потребуємо. Ми забули про найголовніше... «Наше серце, таке, як воно є, не потребує ні слави, ні влади, ні багатства, а лиш любові і єднання з серцями інших людей...» Наше серце потребує *життя*, справжнього *життя*... Бачити, які гарні зірки, чути оту музику, яка сниться Миронові, і яка звучить десь у глибині кожного з нас – і під ту музику танцювати наше життя, танцювати у стосунках із іншими – щоби зрештою мати змогу відчувати, яке оте життя «супер фест файне»...

Дорога миру

«Ми можемо творити мир з іншими людьми і зі світом лиш тоді, коли ми можемо бути в мирі самі зі собою». Це слова великого миротворця Тхіт Нхат Ханха. Ми живемо у світі, який зараз справді, попри усі здобутки і надбання, розколюється од конфліктів і ворожнечі, світі, у якому велика криза людини – за визначенням отих північних шаманів – велика втрата душі...

Ми маємо починати зі себе. Ота дорога миру – це насамперед дорога прийняття себе, прийняття у правді і в любові, у співчутливій турботі про наші рани. У «Вірі і Світлі» ми називаємо цю дорогу прийняттям власної неповносправності. Досвід, який належить нам пережити і інтегрувати на цій дорозі, можна озвучити приблизно так: «Ти можеш бути сам собою, таким, як ти є. Ти можеш бути любленим таким, яким ти є, просто так, ні за що. Ти гарний такий, як ти є». На цій дорозі, оточені любов'ю і прийняттям інших, живучи у спільноті, де є запрошення до справжності, ми можемо поступово, поступово долати внутрішні мури, зцілюватися, відкривати свободу, мир і любов...

Бо неповносправність є у кожної людини. Ми усі маємо свої слабкості і обмеження, як і свої дари і здібності. Мабуть, нас Бог створив такими, щоби ми могли доповнювати один одного і справді збагнути, що ми на землі є разом, щоби співтворити життя...

Але у світі «пірамід», світі осуду і конкуренції ми боїмося, що інші помітять нашу вразливість, наші внутрішні рани. Ми запаковуємо себе як товар – у привабливу обгортку – щоби нас прийняли. Бо, на жаль, так часто ми живемо з переконанням, що ми можемо отримати винятково щось за щось, просто так любові немає... І тому найглибшу частинку нас – наше серце, яке прагне чогось іншого – ми теж мусимо приховати-замурувати. Звідти й ота велика втрата душі...

Але ця втрата – не справжня. Бо серце не можна втратити, можна лише загубити зв'язок із ним. Воно завжди є – в глибині. І ми запрошені «відплисти на глибіню»... У нашому усе більше плиткому, поверхневому світі нам треба плисти на глибіню...

І наші внутрішні зранення, наша прихована неповносправність, як це не парадоксально, мов тріщини – прокладають, вказують нам туди дорогу: у глибину...

Про це історія, яку я почув від сестри Су Мос-теллер – «Про тріщину у скульптурі Будди». Під час сильних дощів і загрозу повені в одному буд-

дистському монастирі вирішили перенести в інше місце стародавню глиняну статую Будди. Монахи працювали всю ніч, обкопуючи обережно землю довкола, і коли уже спробували підняти статую, у ній з'явилася тріщина. Один із переляканих монахів побіг до настоятеля, у розпачі розповідаючи йому, що стародавня скульптура може розколотися. Коли ж настоятель прийшов і посвітив ліхтарем у тріщину – з глибини відбилосся золоте світло... Коли монахи розчистили тріщину, виявилосся, що всередині глини була золота статуя Будди – імовірно, у давні часи її замазали глиною, щоби захистити від чужоземних завойовників...

Ця історія – метафора про те, як наші рани, слабкості, наші «тріщини» і неповносправності можуть відкрити нам дорогу до глибин, до нашого справжнього, «золотого» ества... Ця метафора про те, як усі ми можемо бути запрошені долати внутрішні мури, відкрити оті «заборонені» двері, за люблячої і мудрої підтримки інших – щоби змогти зцілити рани, прийняти наші «неповносправності», щоби ми змогли відкрити, що за ними усіма – наше серце. І тільки даючи йому повноту життя, ми можемо віднайти справжній внутрішній мир...

Коли ми долаємо оті внутрішні мури – ми зцілюємося – і тоді вже не потребуємо і зовнішніх мурів. Коли ми перебуваємо у мирі зі собою, нам не тре-

ба уже нікого принижувати, щоби відчувати себе «краще». Нам не треба уже відгороджуватися від неповносправних людей, бо ми не боїмося нашої внутрішньої неповносправності. І тоді у суспільстві відбудеться справжня інтеграція неповносправних осіб, вони увійдуть поміж нас, стануть одними із нас... Бо законами ми можемо ліквідувати архітектурні перешкоди, посадити неповносправних дітей за парти загальноосвітніх шкіл – але жодними законами чи урядовими постановами ми не зможемо зліквідувати психологічні бар'єри – негативне ставлення, засудження, неприйняття... Їх зможе подолати лише внутрішня праця над усіма нашими внутрішніми мурами...

У «Вірі і Світлі» ми гадаємо, що справжнім визначенням людини має бути не homo sapiens, людина розумна (бо в такому разі дітям і розумово неповносправним людям доведеться не вважати себе повноцінними людьми) – а людина любляча – бо саме любов робить людину уповні людиною. І любов робить людину мудрою. Справжня мудрість живе не у розумі, інтелекті – а у серці. Тому, можливо, доцільно переосмислити еволюцію людини – вершиною якої мало б стати не те, що ми стали розумними істота-

ми, а те, що ми можемо стати людьми серця, людьми миру та любові, людьми мудрості. Людьми, які творять світ миру, єднання, а не війни і поділу. Людьми, які можуть жити у гармонії між собою і з природою, які несуть не екологічну катастрофу, а з турботою про світ несуть процвітання життя на Землі...

У переосмисленні цієї еволюції розумово неповносправні люди мають свою важливу роль: як особи з низьким інтелектом, але як такі, кому не відмовлено у людяності – вони показують нам, що центральним у людині, тим, що справді робить людину людиною, є не розум (жодним чином не знецінюю його – він теж є дуже цінним – за умови, що керований мудрістю серця), але серце...

Криза людини, яку ми маємо зараз у світі, і яка насправді стоїть за усіма іншими політичними, економічними, екологічними кризами – це криза втрати душі, криза втрати серця. У цю критичну т мить ми запрошені збагнути, що наша дорога, дорога по спіралі еволюції вгору – це дорога серця... Одними з тих, хто ініціює нас до руху цією дорогою, вказує і веде нас по ній, є неповносправні люди. Це вони – той камінь, що його відкинули будівничі, і який має стати наріжним каменем для побудови нового людства...

Утім, я б не хотів, щоби від знецінення осіб неповносправних нас «занесло» у протилежну крайність – їх ідеалізацію та виставлення на п'єдестал. Вони такі ж люди, як і ми. З усіма нашими загальнолюдськими дарами і обмеженнями. І часто теж – зі своїм егоїзмом, «важким характером», слабкостями і зраненнями, і часом із такою ж «втратою душі і безсердечністю», з якими може бути кожен із нас. І коли ми говоримо про «їхній дар серця» – то це теж дуже умовно, бо серце в кожному із нас, це наш спільний дар... У нашому заінтелектуалізованому світі, де інтелект часто стає надцінністю, особливий дар осіб із інтелектуальною недостатністю полягає у тому, щоби нагадати нам про цінність серця, про першоважливість серця...

Мене завжди це зворушувало, дивувало у моїх неповносправних друзях із «Віри і Світла» – якою великою мірою першоважливими для них є стосунки. Можливо через те, що вони позбавлені можливості лізти «пірамідою» догори, вони значно гостріше, ніж більшість із нас, відчувають оцю першопотребу нашого серця – глибокого, справжнього єднання з іншими людьми... Отієї єдності сердець...

Пропрацювавши дванадцять років із дітьми та дорослими у ролі психіатра та психотерапевта, з досвіду виховання своїх трьох дітей, вивчення даних наукових досліджень, можу сказати одне: *стосунки визначальні...* Сучасна теорія прив'язаності, яка досліджує роль ранніх стосунків між батьками та дитиною, теж однозначно доводить: позитивний досвід цих взаємин є основою усього нашого розвитку, із нього походить усе інше, наш розвиток в усіх інших сферах. Потреба стосунків прийняття і любові є нашою найпершою і найглибшою потребою... Саме у таких стосунках ми постаємо людьми...

Останні дані науки щодо розвитку мозку дитини підтверджують те саме – ми народжуємося з мозком, який є глибоко соціальний за своєю природою, який зорієнтований на стосунки. Ми створені такими. Ми не є незалежними острівцями у океані, ми частинки однієї великої мережі взаємин. І ми завжди перебуваємо у певного типу відносинах – один до одного, до світу – між нами усіма – безліч невидимих ниток... І, за словами поета, справді «не можна зірвати квітки на землі, не сколихнувши при цьому зірки у небі...»

Важливо будувати, творити світ, орієнтований на взаємини, на цінність кожної людини. Нам інколи може здаватися, що ми надто маленькі, щоби своїм життям могли щось змінити у цьому світі. Але пара-

докс у тому, що маленькими кроками, маленькими краплями відбуваються найбільші зміни. Усе, що ми робимо, відбивається, має своє відлуння, навіть якщо ми про це не знаємо, не усвідомлюємо цього. Пригадую, як одного зимового дня була відлига. Посеред зими наді Львовом засвітило лагідне весняне сонце. Я ходив стежками парку на Високому Замку. Того дня я був переповнений тим сонцем – і відповідно, мій кожен крок... Та прогулянка була великою радістю. І тут ззаду чується гамір, озлоблені голоси – ішли кілька підлітків і про щось між собою сперечалися. Тоді чую, вони стихли. А тоді, уже коли були зовсім поруч – хтось тихим, лагідним голосом сказав: «Давай і ми будемо так іти...»

Я думаю, щоби змінювати світ, творити мир, не треба робити якихось «великих» справ, читати проповіді і писати декларації. Нам треба просто чути Музику і танцювати Танець. Танець завжди передається...

Жити серцем *(замість післямови)*

От і все. Цю книжку можна завершити дуже просто. Суть того, до чого ми покликані – це йти за тими снами про музику, яка живе в глибині нас. Та музика неминуче покличе нас у глибину, вона дозволить нам відкрити наше серце і Того, Хто створив нас і цю музику для нас. І тоді – віддатися їй. Тоді життя стане танцем, у тому танці ми перетворюватимемося, зростатимемо, ставатимемо вповні самі собою – тими, ким ми насправді покликані бути. І той танець завжди – про любов, про дружбу, спільноту, про творення добра, творення життя у найближшому значенні цього слова... Це те, до чого ми покликані, те, що робить наше життя виповненим, дозволяє нам принести багато плоду, відчувати глибокий мир і глибоку радість...

Цю правду завжди знає, пам'ятає наше серце – і воно посилає нам її у снах і видіннях. У снах про ту музику, яка снилася Мирону, у моєму сні про яблуночку, про життя наче танець від першої до останньої миті...

По тому сні про яблуночку мені снилося ще багато інших важливих снів: про перетворення, про зрос-

тання, про дозрівання плодів і радість віддавання, про смерть... У нашому танці життя є багато етапів, кожен із них має своє завдання. І кожному з нас є колись час на останній танець. Кожному з нас є час відійти з цього світу. Мені, Миронові, кожному з нас. І перед обличчям смерті ми можемо хіба ще раз збагнути ту велику істину – Музика залишається, це вона переводить нас із цього світу до іншого, а після нас залишиться наш танець... Як це не дивно і як не парадоксально – наш найбільший дарунок, найбільший спадок, який ми залишаємо, не те, що ми зробили, а те, як ми жили, ким були... Коли не так давно помер мій дідо – я відчув це так глибоко – він пішов, але залишив свій танець, я можу повторити його рухи – і це найбезцінніший спадок...

Бо зрештою, найважливіше завдання для кожного з нас у житті – це прокинутися з того напівсну, у якому ми гонимося за ілюзіями, заміниками щастя; прокинутися, щоби відкрити Музику. Щоби змогли справді увійти у великий Танець Життя, принести той плід, який ми покликані принести, посіяти ті насінини, які ми покликані посіяти – і тоді змогти у мирі відійти...

Життя – то велика таємниця. Найгостріше відчуваєш це перед обличчям смерті. Пригадую похорон Гордона. Це було у Канаді, він жив у спільноті «Ляршу-Ковчегу» в Торонто і я якийсь час жив із ним у одному будиночку. Гордон був глибоко розумово неповносправним хлопцем із синдромом Дауна. Він не говорив, від нього ховали подалі ключі від кухні, бо він міг їсти без упину все, що лиш їстівне. Він мало дивився в очі і складалося враження, що хлопець перебуває у своєму світі. Утім, коли хтось плакав – він підходив і витирав долонею сльози зі щок. А коли хтось плакав, закривши за собою двері, він міг довго-довго сидіти під дверима і чекати... На його похороні була повна церква людей. Усіх тих, кого він торкнувся за життя своїм даром лагідності і співчуття, хто зміг завдяки йому відкрити і в собі цей дар лагідності та співчуття... Гордон прожив дуже коротке життя – у двадцять вісім років він помер від лейкемії. Та, коли на похороні показували фотографії-слайди з його життя, коли люди розповідали історії, ділилися спогадами, я відчував, яке плідне життя прожив цей неповносправний хлопець. І за Божим задумом – кожен, кожен із нас мав би принести багато доброго плоду...

Вам може здатися, що ця книжка на захист осіб неповносправних. Про те, що вони, хоч осуджені і принижені, мають у серці теж багато насінин, із яких проростають добрі дерева, які принесуть добрі плоди. І це так – вони справді мають той потенціал і багатство душі, яким можуть збагатити нас, збагатити наш світ. І якщо ми приймаємо їх, стаємо друзями, то саме у ґрунті спільноти вони можуть прорости, зростати і приносити свої плоди – безпосередності, відкритості, радості, простоти, сердечності...

Утім ця книжка не лише про них. Ця книжка на захист людини, на захист серця, душі у кожному з нас. Бо у тому світі, який ми створили, на жаль, ми так часто губимо своє серце – і маємо тоді оте нещасне-псевдощасливе життя, яке маємо... І не маємо того ґрунту, у якому можемо прорости, пустити корені, принести плід...

Колись Ісуса запитали учні: «Як увійти нам у царство небесне?» Він узяв дитину, поставив поміж них і промовив: «Як не станете як діти, не увійдете у царство небесне...» Він поставив дитину, щоб вони дивилися на неї, щоб вона стала їхнім провідником у країну серця...

Колись я запитав Жана Ванье перед моїм від'їздом зі спільноти «Лярш-Ковчег» у Франції додому, в Україну: «Як зберегти цю радість життя, цей внутрішній мир, якими я жив тут?» Ванье сказав: «Треба жити молитвою і товаришувати з убогими, жити в товаристві убогих...» Під терміном «убогі» Жан розуміє насамперед осіб розумово неповносправних, але й також усіх «убогих духом» – хто смиренний, не має гордості, нарцисизму...

Ми маємо дивитися на дітей і на «убогих»... Ми ж дивимося на знедушевлених зірок естради і зірок політики, ми не туди дивимося, там нема дороги...

Я думаю, і діти, і «убогі» можуть завести нас на ту планету, де існує наша справжня батьківщина, де є той ґрунт, у який нам треба вкорінитися, щоби рости. Для мене видіння тієї планети постає спогадом про ту нашу виставу з Мироном.

Знову бачу «Сни про музику». І Мирона – ось він сидить на сцені і грає на акордеоні... Він дуже натхненно грав тоді. І танцював. Він був справді з іншої планети. Де добро. Де музика. Де ніхто ні з кого не сміється і ніхто нікому не заздрить. Де люди бажають один одному добра. Де можна бути собою без жодного страху, як хто тебе сприйме. Там, на його планеті, звучить акордеон і люди танцюють своє життя...

Озираючись сьогодні на своє життя, я думаю, як багато прекрасних речей, сталися і відбуваються у

моєму житті завдяки нашій дружбі з Мироном, з моїми неповносправними друзями. Мої діти люблять казку «Тюленьча шкіра», в якій йдеться про хлопчика Урука – сина чоловіка і жінки-тюленихи. Наприкінці тієї казки є слова, що усім прекрасним, що відбулося у його житті, Урук завдячував тому, що колись тюлені занесли його у таємний світ у глибинах моря. І я теж усвідомлюю – там, куди завів мене Мирон і мої неповносправні друзі, у глибинах того світу, тієї планети – звідти я можу житися коренями, звідти я можу черпати води життя... У той світ у глибинах є багато різних доріг – але одна з них дуже важлива – дружба з убогими...

Одна з таємниць тієї планети, таємниця Мирона, є та, що там ми можемо по-справжньому серцем пізнати Бога. Пізнати не інтелектом і не те, що про Нього хто казав, думав чи написав. Але пізнати особисто... Мирон є глибоко віруючим. Він у такій тиші молиться... І коли на зустрічах «Віри і Світла» його черга замовляти пісню, він завжди замовляє «Ти дорогенька дитино моя». Це його духовна ідентичність, він знає це серцем, і це знання дає йому свободу...

Мені деколи хочеться запитати його щось про Бога. Так, як у тій історії, де старша дитина питає

меншу: «Розкажи мені, як там рай, бо я починаю забувати...»

Дорога серця – це дорога і духовного життя, коли ми молимося не «головою», не словами, але глибоко серцем відкриваємося, віддаємося, входимо у стосунки...

Із того зв'язку ми наче гілка зі стовбура виноградної лози можемо мати справжнє життя, виповнене життя... Тільки з тієї виноградини може бути справжній, добрий плід...

І на цьому, мабуть, можна завершити цю книжку...

Колись жив-був собі Мирон. Великий. Тихий. Розумово неповносправний. Велика душа. Велике серце...

Його серце довго було закритим. Але потім він знайшов друзів, знайшов свою спільноту – своє плем'я, і його серце змогло зцілитися і відкритися. І воно почало чути музику – вона снилася йому спочатку ночами, а тоді він почав чути її і вдень. Він почав носити зі собою губну гармонію і грати на ній. І він почав танцювати, багато танцювати, бо та музика була такою гарною, що не можна було не чути її і не танцювати... Він танцював різні танці – він

танцював, коли спілкувався з людьми, коли працював, коли молився... Багато людей дивилися на те, як Мирон танцює і собі захотіли танцювати...

І багатьом, хто дивився на нього, почала теж снитися музика, і їхнє життя також поступово стало перетворюватися у танець...

Мирон хотів бути акордеоністом – і він став ним. Акордеоніст це той, хто допомагає людям почути музику, хто дарує людям цю музику, щоб вони могли танцювати...

Моя мрія і моя молитва – щоби кожен із нас міг чути свою Музику і щоби нам вистачило мужності віддатися їй і танцювати свій Танець, – щоби зрештою кожен із нас зміг віднайти оте життя у повноті, яке таки є «супер фест файне»...

Зміст

Сни і видіння (<i>замість передмови</i>).....	5
Дивитись і бачити	12
Про дощ і парасолю.....	21
Зірки і щастя.....	30
Танцювати життя	36
Плем'я і цвітіння	47
Дорогою від весни до зими.....	53
Внутрішні мури	61
Дорога миру.....	68
Жити серцем (<i>замість післямови</i>)	76

Олег Романчук

КОЛИ ВАМ СНИТЬСЯ МУЗИКА...

Літературний редактор *Наталя Тодчук*
Художній редактор *Христина Рейнарович*
Технічний редактор *Ірина Стемніцька*

Підп. до друку 28.06.2010. Формат 70х100/32. Папір офс.
Офс. друк. Ум.-друк. арк. 3,7. Ум. фарбовідб. 4,0.
Обл.-вид. арк. 2,7. Зам.

ТзОВ Видавництво «Свічадо»
(Свідоцтво серії ДК №1651 від 15.01.2004)
79008, Львів, а/с 808, вул. Винниченка, 22
тел. (032) 235-73-09, тел./факс (032) 240-35-08
e-mail: post@svichado.com, url: www.svichado.com

Центр «ЕМАУС» при Українському Католицькому Університеті

«Емаус» – центр духовної підтримки осіб з особливими потребами, створений у 2000 році при Українському Католицькому Університеті. Місією центру є поширення у суспільстві християнського бачення дару та особливого покликання осіб розумово неповносправних, духовна підтримка їх та їхніх родин, плекання духу спільноти та дару дружби з особами з особливими потребами, свідчення про гідність і цінність кожної людини.

Центр «Емаус» прагне поширювати у суспільстві нову візію – відкривати розуміння дару й покликання осіб із особливими потребами. Емаус займається підготовкою видань та розповсюдженням відповідних матеріалів, ор-

ганізовує і проводить презентації та семінари, налагоджує контакти з соціальними організаціями та релігійними громадами в дусі екуменічного діалогу.

Важливою частиною діяльності центру є організація духовної підтримки для осіб з особливими потребами, їхніх батьків та молоді-приятелів. Це здійснюється через реколекції, навчання-формації, спільні молитви, групи ділення та духовний супровід.

Центр «Емаус» також підтримує спільноти «Віра і Світло» та «Ляш-Ковчег» в Україні, заохочує молодь до волонтерства та дружби з особами розумово неповносправними.

Адреса центру: Український Католицький Університет, вул. Іларіона Свенціцького, 17, м. Львів, 79011, УКРАЇНА; тел. (0322) 240 99 40 (107), e-mail: centrsup@ucu.edu.ua

«ВІРА І СВІТЛО»

„Віра і Світло” – це міжнародний християнський рух спільнот, який об’єднує осіб розумово неповносправних, їхніх батьків та молоді-приятелів. Члени спільнот зустрічаються, щоб ділитися труднощами і радостями, святкувати та молитися, підтримувати одні одних, зростаючи у дружбі, вірі та любові; спільно беруть участь у літніх таборах, реколекціях, прощах.

Рух «Віра і Світло» зародився під час міжнародної прощі до Люрду, яку організували у 1971 році Жан Ванье та Марі-Елен Матье у Франції. У цій прощі брали участь особи розумово неповносправні з різних країн світу, їхні

батьки та молодь, яка прибула дарувати свою дружбу та підтримку. Ця проща відбулась в особливій атмосфері радості, дружби та любові, об'єднавши 12 тисяч осіб. Після цього по цілому світі при різних парафіях люди продовжували зустрічатися у спільнотах.

На сьогодні є понад 1600 спільнот «Віри і Світла» у більш як 80 країнах світу.

Перша українська спільнота «Віри і Світла» утворилася у 1992 році у Львові. Зараз існує вже 29 спільнот у різних містах України – у Києві, Львові, Жовкві, Тернополі, Тячеві, Хусті, Ужгороді, Кам'янці-Подільському, Трускавці, Стрию, Житомирі, Кохавино та Новому Роздолі.

Секретаріат «Віри і Світла» в Україні при «Емаусі» – Центрі духовної підтримки осіб з особливими потребами – Український Католицький Університет, вул. Іларіона Свенціцького, 17, м. Львів, 79011, УКРАЇНА,

тел. (0322) 240 99 40 (107)

e-mail: faithandlight.ukr@gmail.com

ЛЯРШ-КОВЧЕГ

Лярш (L'Arche- фр. Ковчег) – це міжнародна мережа спільнот, заснована у 1964 році у м. Тролі, Франція. У відповідь на Божий поклик Жан Ваньє та отець Тома Філіп запросили двох розумово неповносправних осіб Рафаеля Сімі та Філіпа Су жити разом з ними у душі Євангелія та заповідей Ісуса.

Із цієї першої спільноти, започаткованої у римо-католицькій традиції, постали інші, в інших країнах та віросповіданнях. На сьогодні Лярш – це Міжнародна Федерація, яка об'єднує 135 спільнот у 36 країнах світу на 5 континентах, де проживає понад 5000 осіб розумово неповносправних.

У Лярші особи розумово неповносправні та молодь-асистенти розділяють своє життя в праці, дружбі та молитві, живучи разом у невеликих домівках.

В Україні спільнота Лярш-Ковчег створена у Львові на основі п'яти діючих денних програм – майстерень.

У майстернях Лярш-Ковчегу особи розумово неповносправні з молоддю асистентами спільно проводять свій час, виготовляючи різноманітні вироби – декоративні свічки, ікони та вироби з дерева, прикраси з бісеру, листівки, вироби з глини, разом моляться, святкують, ходять на прогулянки.

У Львові незабаром планується відкриття першого будиночка, в якому разом з молоддю-асистентами проживатимуть особи розумово неповносправні, які залишилися без опіки.

Офіс спільноти Лярш-Ковчег - Український Католицький Університет, вул. Іларіона Свенціцького, 17, Львів, 79011, Україна,
тел.: (0322) 240 99 40 (156)
e-mail: larchekovcheg.ua@gmail.com

Навчально-реабілітаційний центр “Джерело”

Навчально-реабілітаційний центр “Джерело” – неприбуткова благодійна установа. Він розпочав свою діяльність у 1993 році у Львові. “Джерело” було створене для реабілітації дітей з різними формами порушень моторного та психологічного розвитку – ДЦП, розумовою відсталістю, аутизмом та ін.

Місія центру “Джерело” – допомогти дітям з особливими потребами розвинути їхні здібності, досягти мак-

симальної незалежності у функціонуванні та якнайповнішої соціальної інтеграції.

Центр проводить просвітницьку роботу в суспільстві та залучає до співпраці родини неповносправних дітей, а також готує кваліфікованих фахівців для роботи з дітьми. Центр надає навчальні та реабілітаційні послуги дітям, щоби допомогти їм зайняти повноправне місце в суспільстві.

Основною етичною засадою діяльності центру “Джерело” є віра у вартість і цінність життя кожної дитини, якою б не була її неповносправність, у її невід’ємне право любити і бути любленою, розвиватися та реалізовувати свої здібності та таланти.

В структурі центру функціонує відділення розвитку дитини, освітній блок (школа та садок), майстерні для молоді.

Адреса центру: пр. Червоної Калини, 86а, 79049, Львів, Україна

тел.: (+38 032) 223-04-37 , 227-36-02;

e-mail: rhcentre@mail.lviv.ua

dzherelocentre@gmail.com